

ODRÁŽENÍ AGRESE STŘETNÝM SRAŽENÍM

Mohutný rozvoj bojových prostředků, které mohou být použity v soudobém ozbrojeném zápase, vliv vědeckého a technického pokroku a vývoj vojenského umění již od samého počátku války rozhodným způsobem ovlivňují organizaci přípravy a vedení prvních operací a charakter činnosti vojsk. Nové podmínky operace (boje) jsou také příčinou, proč problém bojové činnosti a v jejím rámci manévru v operacích na počátku války nabyli na aktuálnosti.

Z hlubšího studia tohoto problému i praktických poznatků posledních operačních cvičení je patrné, že význam počátečního období vzrůstá rovněž změnou charakteru války. Ozbrojené síly budou nuceny řešit na jejím počátku nejasnou, rychle se měnící a nesmírně obtížnou situaci a rozsáhlé úkoly, které budou mít značné požadavky nejen na vojska, ale zejména na jejich řízení. Vědecký pokrok ve vojenství proto vyžaduje hlubokou analýzu nových jevů počátku války. Je nesporné, že tyto nové tendence ovlivňují způsoby manévru v operacích na počátku války, především při odrážení agrese střetným sražením.

V souvislosti s tím považuji za nutné zmínit se o nových průzkumných a palebných systémech s rychlou, vysoce přesnou činností konvenčních a jaderných zbraní, o výkonné moderní bojové technice a dalších spolehlivých prostředcích ničení, kte-

rými jsou vyzbrojovány armády nepřítelů a jež znamenají novou kvalitu. Jednak zvyšují manévrovou schopnost vojsk, zabezpečují přesun a mohutnou palbu se zvětšením její dálky a tím současně umocňují jejich údernou sílu. V souhrnu sledujeme zvýšení celkového bojového potenciálu vojsk nepřítelů. Vyrůstající bojové možnosti zásadně ovlivňují nové způsoby zahájení agrese a vedení vzdušných i pozemních operací. Mají vliv na tvorbu nových koncepcí vedení ozbrojeného zápasu (promítají se např. v koncepci „přední obrany a úderů do hloubky“ nebo „Air Land Battle“ — kombinovaného vzdušně pozemního boje).

Vyzbrojování armád NATO nejmodernější bojovou technikou a novými prostředky ničení všeho druhu a jejich intenzivní příprava k zahájení a vedení války si vynucuje neustálé zdokonalování trvalé bojové a mobilizační pohotovosti a všestrannou připravenost vojsk k plnění bojových úkolů ve složitých podmínkách zahájení a vedení operace na počátku války. Vyžaduje důsledně prosazovat stále aktuálnější požadavky zavádění vědeckotechnického pokroku do všech oblastí vojenství. Urychlené uplatnění výsledků vědy a techniky je totiž pro vojenskou teorii a praxi zákonitou a neodvratitelnou nutností. Na jejím zvládnutí budou do značné míry záviset úspěchy v příští válce.

Značně rozsáhlé kvalitativní a kvantitativní změny v bojových prostředcích mají zároveň za následek velké změny ve způsobech vedení ozbrojeného zápasu. V důsledku toho se mění také podstata, význam a podmínky uplatnění manévru v průběhu armádní útočné operace od samého počátku války. S přihlédnutím k možnostem dalšího vývoje vojenství budou mít zákonitě stupňující tendenci. V důsledku uvedených změn získává na důležitosti výzkum objektivních zákonitostí operací k odrazení nepřátelského útoku na počátku války. Zejména jde o význam a uplatňování manévru v průběhu jejich vedení.

Nové tendence vyžadují (komplexně a zejména v předstihu teorie před praxí) hledat nové způsoby a možnosti organizace přípravy a vedení manévru v operacích na počátku války. Ozbrojený zápas je zde velice nesourodý celek. Skládá se z několika vzájemně propojených operací, které svým pojetím tvoří souhrn bojové činnosti jednoho nebo několika svazků armády ve vymezeném prostoru a čase. Jejich činnost je sjednocena od samého počátku vedení operace jednotným zámyslem a plánem k dosažení stanoveného cíle.

Problematickou zahájení války je nutně hlouběji se zabývat také proto, že její počáteční období může rozhodujícím způsobem ovlivnit další průběh války. Zkoumat manévry vojska a jeho uplatňování ve sražení na počátku války je tedy nutnou, logickou a zdůvodněnou podmínkou dalšího vývoje vojenského umění. Příčinou detailního přístupu právě k tomuto problému je také úkol zdůvodnit možnost vedení armádní útočné operace v podmínkách nevelké převahy sil a prostředků nad nepřítelem nebo i při jejich vzájemné vyrovnanosti. Takto vědecky zformulovaný požadavek byl stanoven v Rozkaze ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1984—85. Jeho správnost dosvědčují výsledky řady úspěšných sražení ve Velké vlastenecké válce. Také dnešní praktická činnost vojsk při cvičeních (zpracovávání na podkladě současných možností bojujících stran) to přesvědčivě dokazuje. Je tedy zřejmé, že počátek příští války bude v mnohých parametrech vyrovnaným střetnutím bojujících stran. V jeho rámci by zejména odrazení agrese nepřítele mělo charakter střetného sražení, vedeného v podmínkách vyrovnaného poměru sil.

Z teoretických poznatků a praktických zaměstnání operační (taktické) přípravy a plnění výcviku známe, že střetná sražení jsou složitou a obtížnou útočnou činností, kterou protistojící strany chtějí splnit sta-

novené úkoly. Zpravidla mají k jejich dosažení na začátku stejné možnosti, síly a prostředky. Vítězí však ten, kdo je aktivnější, rozhodnější se dokáže zmocnit iniciativy a pevně ji udržet. Jeho cílem je rozdrtit útočícího nepřítele v krátkém čase, převzít iniciativu ve střetném sražení vyžaduje předstihnout nepřítele ve vedení jaderných úderů a včas i rychle rozvinout vojska.

Důležitým principem střetného sražení, který má uplatnění zejména na počátku války, je pružné, včasné a rázné reagování na neustále se měnící situaci. Velký význam je přikládán zahájení bojové činnosti předemurými prvky, zejména předemurými odřady, předvojů a vzdušnými výsadbami, které zabezpečují obsazení výhodných terénních čar (prostorů) a rychlé rozvinutí hlavních sil. Jejich organizovaný manévry na určené směry je rozhodující k získání a udržení iniciativy a porážce útočícího nepřítele vstřícnou útočnou činností na směrech, které jsme mu vnutili.

Střetné sražení v průběhu vedení soudobé **útočné operace** má široké uplatnění. Může k němu dojít např. při ničení druhých sledů a záloh nepřítele, vyvážení vojsk k přehrazení mezer nebo k zaujetí výhodných prostorů (čar), při manévrové činnosti v hloubce. V **obraně**, při protidětech a ničení výsadb nepřítele operační umění předpokládá, že ke střetnému sražení může dojít zejména **na počátku války, při vedení útoku v podmínkách vzájemné vyrovnaného poměru sil a prostředků**.

Odrazení agrese nepřítelem střetným sražením zahrnuje nezastupitelnou úlohu manévru. Na mnoha operačních cvičeních, v jejichž rámci byla problematika počátku války v praxi zkoumána, a další fakta dokazují, že k odrazení vzdušných a pozemních úderů nepřítelem střetným sražením mohou být využívány různé formy manévru. Jeho uplatnění bude přitom vždy vycházet z konkrétně vzniklé situace po napadení nepřítelem.

Je zřejmé, že složité podmínky při odrazení agrese nebudou vždy výhodné pro útočnou činnost, kterou by vojska obou stran plnila úkoly. Myslím, že pouze útočného cíle střetným sražením nebude možné v pravděpodobně v plném rozsahu na počátku války dosáhnout, protože především svazky prvního operačního sledu postupně po vyvedení z míst stálé dislokace (výchozího prostoru, prostorů vyvedení nebo cvičení) a ve stanovených pásmech činnosti v součinnosti s vojsky vyčleněnými k překrytí státní hranice zahájí odrazení agrese v různou dobu. Na taktickém stupni v některém prostoru za příznivých okolností

převládá útočný charakter boje. Jinde se budou vojska bránit, na dalším směru při nevýhodném poměru sil a prostředků mohou pod tlakem nepřítele také odcházet. V operačním měřítku může vzniknout i taková situace, kdy jeden svaz (svazek) bude vést převážně obrannou činnost. Další síly na určených směrech budou přecházet současně do útoku. Pravděpodobnou variantou je uskutečnění obou základních druhů operace (boje) současně.

Odrážení agrese nepřítele střetným sražením bude mít ve vztahu k manévru pohybem a palbou v prostoru i čase některé specifické rysy a zvláštnosti. Zejména proto, že vojska po napadení budou do sražení zasazována většinou z chodu, a to zpravidla ze stálých posádek. Přitom mohou zaujímat, nebo také nebudou obsazovat, prostory na „čáře předsunutí“. (To je čára, na které příslušní velitelé časově a prostorově sladí činnost vojska a organizují potřebná opatření s cílem společného úderu na uskupení nepřítele. Požadavek obdobného charakteru formuluje Oper-1-1 v článku 123.) Poprvé jsme tuto pomyslnou čáru nazvali „čarou předsunutí“ při řešení otázek počátku války v průběhu cvičení Sojuz-83. Před nedávnem to byl ještě neznámý pojem v názvosloví operačního umění a taktiky, který se nám však v práci štábu plně osvědčil a vžil. Používáme jej většínou při cvičeních, v jejichž průběhu řešíme operace na počátku války.

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že také nedostatek času v tomto období vedení operace může znásadit organizaci bojové činnosti. V důsledku toho manévry vojsky nebude vždy v souladu s předpokládanými úkoly. Z charakteristiky střetného sražení vyplývá, že formy manévru budou podřízeny častým a protichůdným změnám situace. Jeho uplatnění může dále nepříznivě ovlivnit horský a zalesněný terén. Střetné sražení bude probíhat velmi rychle, často se bude měnit poměr sil, dočasně nemusí být vytvořeny druhé sledy a zálohy. Ve složitých podmínkách tak zřejmě získá rozhodující iniciativu ta strana, která bude rychlejší a rozhodněji dokáže (a včas) využít všestrannou přípravu velitelů, štábů a vojsk.

Odrážení agrese střetným sražením **zahajují** bojeschopné svazky a útvary prvního operačního sledu. Aktivní bojovou činností předsunutých oddádků, ihned po jaderných úderech z chodu útočí na předsunuté prvky nepřítele. Rozhodně pronikají mezi proudy nepřátelských vojsk a nutí je, v součinnosti s taktickými vzdušnými výsadbami, rozvinout se v nevýhodných prostorech. Při střetnutí s nepřítelem, který je v převaze, zaujmají důležité prostory (čá-

ry). Úpornou obranou, v součinnosti se vzdušnými výsadbami, odrážejí útok, zabezpečují rozvinutí hlavních sil a manévry vojsky k úderům do boku a týlu uskupení nepřítele. Hlavní síly vševojskových svazků prvního sledu využívají výsledků jaderných úderů, úspěchu bojové činnosti předsunutých oddádků, taktických vzdušných výsadek a mezer v sestavě nepřátelských vojsk. Z chodu útočí čelně, nebo do boků protistojícího uskupení. Roztínají je a rychle rozvíjejí útok do hloubky s cílem v nejkratším čase dokončit jejich zničení po částech. Podle konkrétně vzniklé situace mohou svazky a útvary zahájit útok v bojových nebo i předbojových sestavách.

Jen přípravou, která se vyrovná reálným podmínkám vedení skutečné bojové činnosti, lze plnohodnotně prozkoumat uplatnění manévru vojsky na počátku války. Takovou přípravu splňují různá cvičení, která potvrdila, že např. úder v pohraničním střetném sražení budou mnohdy vedeny čelně (svědčí o tom např. zahájení bojových akcí při cvičení Sojuz-83). **Čelní roztínavý úder** na jednom nebo několika směrech je možné vést tehdy, když proniknutí hlavních sil do boků nepřátelského uskupení bude spojeno se ztrátou času, nebo ztíženo terénními podmínkami. Zkušenosti dokazují, že čelní úder nesmí vést ke zdoluhavým bojům, vytvoření souvislé fronty, což by mělo za následek snížení účinného tempa nebo úplnou ztrátu iniciativy.

Dynamika čelního roztínavého úderu vytváří ve střetném sražení výhodné podmínky k rozdělení úderných a jiných uskupení nepřítele, která jsou vytlačována na boky a mohou ustávat v týlu vlastních vojsk. Myslím, že k jejich ničení je výhodné vyčleňovat zvlášť určené svazky, nebo je ničit druhými sledy a zálohami. Velká uskupení nepřítele, jež jsou obkličena, ničíme jadernými údery, palbou a manévrem vojsky v součinnosti se sousedy. Tyto praktické zkušenosti získané z operačních a vševojskových cvičení svědčí o tom, že k dosažení rychlé činnosti vojsk a narůstání úsilí do hloubky, po úspěšném střetném sražení na počátku války, nemůžeme podcenit úlohu manévru k ničení nepřítele na bocích a v týlu vlastních vojsk, a to především proto, že tam jsou soustředěny jeho značné síly a prostředky včetně jaderných zbraní. I přesto, že snahou rychlého rozvíjení útočné operace do hloubky je dosáhnout vysokého tempa útoku, které je určeno prostorovým a časovým rámcem úkolu.

Z předpokládaných způsobů vedení střetného sražení na počátku války je zřejmé, že jednoduchou formou uskutečněný ma-

névr bude nejdůležitější podmínkou jeho úspěšného vedení. Manévr v této části činnosti především uplatníme k přenášení úderů jaderných zbraní, komplexu jaderného a palebného ničení do nových prostorů (objektů), k přeskupení vojsk z méně důležitých směrů do nových míst, k vytvoření potřebných hustot jednotkových zbraní na km fronty, k jejich výhodnějšímu rozmístění a tím i plnému využití ke zničení nepřítele. Z rozsahu a důležitosti uvedených úkolů vyplývá, že včasný a rychlý manévr pohybem, úderem a palbou, při zajištění bezpečnosti vlastních vojsk, vytvoří základ rozhodujících úspěchů v operaci a boji na počátku války.

Uvedl jsem, že odrážení agrese střetným sražením se z větší části vyznačuje složitou situací, kdy zpravidla nezůstane mnoho času na prostorově náročný manévr. Přesto získané poznatky z různých cvičení potvrzují jeho nezastupitelnou úlohu. Kromě čelního roztínavého úderu jsou praxí operačních a operačně taktických i vševojskových cvičení ověřeny další formy manévru, které jsou s úspěchem při odrážení agrese nepřítele střetným sražením uplatňovány. K nim především patří základní manévr používaný při střetném sražení. Vyžaduje s maximálním využitím terénu **zastavit** (části sil v obraně na poutacím směru) **úderné uskupení nepřítele a hlavními silami vést úder do jeho boku (boků) a týlu**. Zvláštností tohoto i dalších způsobů manévru v počátečním období války je to, že sily budou do sražení zasazovány postupně.

Další formou manévru na počátku války je **útok vojsk na sbíhavých směrech**. Lze jej, v závislosti na specifických podmínkách počátku války, uplatnit v různých variantách. Především ve spojení vstřícných úderů (části sil) na čelní uskupení nepřítele v součinnosti s úderem hlavních sil do jednoho boku a týlu, a to ještě dříve, než stačí nepřítel své hlavní síly a prostředky rozvinout. V jiném případě je možné uplatnit spojení vstřícných úderů (části sil) na čelní uskupení nepřítele a úderu hlavních sil do jeho boků. Tyto varianty lze uskutečnit, je-li dostatek času a na směru, kde je k tomu vhodný terén. Jde o formy manévru obchvatem a obejítím nepřítele. Ve střetném sražení na počátku války tyto dva základní druhy manévru, které doposud známe z uplatnění v taktickém měřítku, nabývají na novém významu. Je to dáno především novou výzbrojí a soudobou bojovou technikou a také způsoby vedení střetného sražení v podmínkách vyrovnaného poměru sil a prostředků na vybraných směrech, do velké hloubky a úderem do boků a týlu ve vysokém tempu.

Tohoto vysokého tempa útoku s využitím širokého obchvatného manévru (v operačním rozsahu) na sbíhavých směrech můžeme ve střetném sražení na počátku války **dosáhnout**:

- dovedným manévrem silami a prostředky, zejména k úderům do boků a týlu nepřátelského uskupení v součinnosti se vzdušnými výsadky,

- využitím mezer v sestavě nepřítele,
- rychlým útokem ve dne i v noci (s dovedným využitím několika současných forem manévru),

- vyhnutím se zdoluhavému zavázání do boje svazků prvního sledu, kde nepřítel vede úpornou obranu,

- překvapivým využitím nečekaných forem manévru, zvláště manévru vzduchem,

- včasným zasazením druhých sledů (záloh).

- nepřetržitým narůstáním úsilí do hloubky sestavy nepřítele.

Při odrážení agrese nepřítele střetným sražením budou plnit úkoly aktivním manévrem vojsky obě strany. V důsledku toho vznikne nutně předpoklad vytvoření značných mezer v sestavě nepřítele. Častokrát nebudou chráněny boky a týly. To vytvoří výhodné podmínky pro manévr k širokému obejítí a k obchvatu operačního významu nejen vnějších, ale i vnitřních křídel. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že je výhodné zároveň vysazovat do týlu a do boků nepřítele vzdušné výsadky, které v souladu s úkolem mohou vést boj s průzkumnými a palebnými systémy, prostředky jaderného napadení, ničit velitelská stanoviště, nebo zaujmout výhodnou čáru a zadržet přísun nepřátelských záloh. Manévr vzduchem je jeho velmi účinnou formou ve střetném sražení na počátku války. V případě, že nepřítel odchází, výsadek rychlým manévrem přehrazuje cesty jeho odchodu, brání nepříteli v ústupu a tím zabezpečuje jeho zničení vojsky, která ho pronásledují čelně.

Jinou formou operačního manévru při odrážení agrese střetným sražením je **vedení útoku s cílem oddělit hlavní uskupení nepřítele** nebo jeho část sil a prostředků a **izolovat je od dalších svazků a útvarů na válečném (bojišti)**. Takový způsob bude zpravidla vyžadovat přehradit nepříteli ústupové cesty, přitlačit ho k překážkám operačního významu (charakteru) a zničit jadernými úderem a úderem pozemních vojsk. Zvláště široce přitom vojska využijí rychlého manévru vzduchem. Zejména operačně taktické výsadky vysazené na bocích uskupení nepřítele ho pomohou účinně rozdělit a zničit po částech.

Základní způsoby vedení operace (formy manévru) na počátku války nejsou jednou

provždy stanoveny a také nejsou univerzální šablonou. Možnosti výběru a uplatňování jsou podřízeny podmínkám vedení operace. Zejména záleží na použití jaderných zbraní. Odpovídají také uskupení a charakteru činnosti nepřítele. V celkovém hodnocení podmínek dále zvažujeme vliv terénu, poměr sil, uskupení sil a prostředků ve druhém sledu nebo záloze. V neposlední řadě rozhoduje stanovená doba na splnění úkolu. Zásady operačního umění připouštějí kombinaci forem manévru v nejrozumnějších variantách. Proto velitelé při cvičeních, v jejichž rámci je řešena problematika počátku války, často přijímají rozhodnutí, ve kterém jsou spojeny dva i více způsobů (forem) manévru. Mnohdy jeden z nich (podle reálné situace) v průběhu cvičení přerůstá v jiný.

Způsob manévru v konkrétní podobě může mít podle obsahu také formu **jaderného**

a palebného ničení. Spočívá ve vedení jaderných úderů s mohutnou palbou konvenčních zbraní. Uskutečňují je různé síly a prostředky jak pozemních vojsk, tak vzdušných sil. To platí v odlišných obměnách pro operaci na počátku války s použitím jaderných a pouze konvenčních zbraní.

Zničení hlavních sil prvního sledu nepřítele však ještě nerozhoduje vždy o výsledku střetného sražení vedeného na počátku války. Dokud bude mít nepřítel průzkumné a palebné systémy, jaderné zbraně a zálohy v hloubce vlastního území, bude mít možnost pokračovat v aktivní činnosti. Proto je nezbytné současně s dokončením zničení velkých uskupení nepřítele v prvním operačním sledu vést nepřetržitý boj s těmito systémy a jadernými zbraněmi, zálohami a dalšími objekty ničení prvního pořadí.

V článku jsem se zaměřil na význam a uplatňování manévru v průběhu vedení operací na počátku války i na odrážení agrese střetným sražením, neboť podmínky vedení soudobé operace změnily úlohu manévru při odrážení agrese střetným sražením. Manévr v současné době je možné uskutečňovat nejen proto, aby vojska dosáhla výhodnějšího postavení vůči nepříteli (který je po napadení jako agresor v úloze útočníka ve výhodě), ale také aby mohla řešit další důležité úkoly.

Aktuální otázky odrážení agrese střetným sražením mají široký charakter a nelze je jedním článkem vyčerpat. Chtěl jsem pouze přispět k prohloubení některých znalostí z praktických poznatků, které jsme získali v přípravě velitelů, štábů a vojsk.